

УДК –796.412.071.4:378

ТЕЗАУРУС ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІТНЕС-ТРЕНЕРІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

© М. М. Василенко

Проаналізовано традиційні для педагогіки дефініції: «модель фахівця», «результати навчання», «готовність», «професійна підготовка», «вищий навчальний заклад». Уточнено ряд спеціальних понять для дослідження теоретичних та методичних засад професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах: «фітнес», «тренер». Сформульовано авторські визначення поняття «фітнес-тренер» та «професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах»

Ключові слова: тезаурус, фітнес-тренер, вищий навчальний заклад, результати навчання, модель фахівця

There were analyzed traditional pedagogical definitions: "specialist model", "result of the study", "readiness", "professional training". It was specified the meaning of notion "higher educational institution" as a separate type of institution that gives educational services at the certain level of higher education on choosen specialties taking into account the market demands and personal needs of student in intellectual, professional, cultural and ethical development, realizes educational, scientific, scientific-technical, upbringing, international, innovative and/or methodological activity. It was presented the essence of notion "fitness trainer" that is explained as specialist that gives in group and/or individual format the services on studying, teaching and/or elaboration of programs of application of physical exercises, stock and equipment for the different groups of population taking into account their needs, connected with striving for optimal life quality that includes social, psychic, spiritual and physical components. There was considered professional training of the future fitness trainers in higher educational institutions as pedagogical system that provides integral totality of components, directed on formation in future specialists of professional competences and correspondent knowledge, skills and abilities within specialty "Physical culture and sport" (specialization "Fitness-trainer"), projected taking into account the requerements of consumers of educational services (employers) and society that allows after finish of educational program of certain level of higher education successfully carry out tasks and duties, specific for fitness trainer profession and also realize the own professional and personal development.

Keywords: thesaurus, fitness trainer, higher educational institution, results of study, specialist model

1. Вступ

Загальновідомо, що завжди нове наукове знання конкретизується в понятійному апараті та формує певний тезаурус, тобто систематизований комплекс синонімічних і родо-видових дефініцій, які використовуються в якій-небудь науковій галузі. В зв'язку з тим, що наше дослідження присвячене теоретичним та методичним засадам професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах, виникає необхідність аналізу відповідних понять. Це дасть можливість окреслити найбільш проблемні аспекти проблеми та концентрувати на них науковий пошук.

2. Аналіз останніх досліджень, публікацій та постановка проблеми

До традиційних для педагогіки дефініцій, які, на нашу думку, потребують уточнення, ми віднесли такі: «модель фахівця», «результати навчання», «готовність», «професійна підготовка», «вищий навчальний заклад».

Як вважає В. А. Семиченко, розробка моделі спеціаліста є певним етапом відбору змісту професійної підготовки та є результатом переведення компонентів професіограми (опису психологічних вимог професії до діяльності і особистості людини) в так звану модель спеціаліста, тобто той узагальнений перелік якостей, що обумовлює професіоналізм у відповідній сфері людської діяльності [1].

В. М. Огаренко та Ж. Д. Малахова стверджують, що модель фахівця може включати наступні компоненти: професіограму; професійно-посадові вимоги (опис конкретного змісту діяльності спеціаліста, його професійних завдань в умовах конкретної посади – наданому робочому місці; знання, уміння, навички та відповідні компетенції, кваліфікаційний профіль (поєднання необхідних видів професійної діяльності і ступеня їх кваліфікації, кваліфікаційні розряди) [2].

Відповідно до компетентнісної парадигми змісту освіти, О. С. Пономарьов пропонує наступне тлумачення поняття «модель фахівця»: «це ... сукупність вимог ... до рівня професійної і соціальної компетенції, що дає змогу успішного виконання функцій, які складають структуру професійної діяльності; до професійно і соціально значимих особистісних рис і якостей фахівця; до його загальної і професійної культури; до навичок міжособистісного ділового спілкування; до моральних принципів і переконань та їх прояву у вчинках; до рівня креативності, розвитку інноваційного характеру мислення і психологічної спрямованості на постійне самонавчання, самовиховання і самовдосконалення» [3]. Дане визначення ми й будемо застосовувати у нашій науковій роботі.

Тлумачення такого типового терміну для педагогіки як «результати навчання» має неоднозначний характер. Так, у Законі України «Про вищу освіту» результати навчання тлумачаться як сукупність

знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти [4].

«Національний освітній глосарій: вища освіта» подає результати навчання як сукупність компетентностей, що виражають знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості, які набув студент після завершення освітньої програми, або її окремого компонента [5].

Методологія Тьюнінга полягає в тому, що результати навчання формулюються в термінах компетентностей [6].

На думку В. М. Захарченка., В. І. Лугового, Ю. М. Рашкевича та Ж. В. Таланова, не може бути жодного протиставлення результатів навчання та компетентностей, адже між ними є глибока діалектична єдність: сукупність результатів навчання в їх динамічному поєднанні приводить до набуття особами, які навчаються, відповідних компетентностей, а з іншого боку – оволодіння певною компетентністю вимагає засвоєння конкретних знань, умінь, навичок, тобто – результатів навчання. Незважаючи на очевидну близькість цих категорій (в основі обох є знання, розуміння, навички, здатності), методологія Тьюнінга чітко їх розділяє та визначає основну відмінність між результатами навчання та компетентностями в тому, що перші формулюються викладачами на рівні освітньої програми, а також на рівні окремої дисципліни, а компетентності набуваються особами, які навчаються. Крім того, на відміну від компетентностей вони повинні бути чітко вимірюваними. Ще однією особливістю компетентностей є те, що вони набуваються поступово, формуються цілою низкою навчальних дисциплін або модулів на різних етапах даної програми, і навіть можуть починати формуватися в рамках програми одного рівня вищої освіти, а закінчувати формування на іншому, вищому рівні [7].

В нашому дослідженні ми приєднуємось до точки зору авторів проекту Тьюнінга, які розуміють результати навчання як формулювання того, що, як очікується, повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання.

Як зазначалось вище, з поняттями «результати навчання» та «компетентність», на думку вчених, пов'язане поняття «готовність».

Значний масив даних щодо дефініції «готовність», на нашу думку, можна розділити на декілька груп.

В межах першої групи готовність розглядається як категорія психічного стану (С. Виговська [8], О. В. Антоненко [9] та інші). У структурі стану готовності О. М. Лугова виділяє пізнавальний, емоційний та вольовий компоненти [10].

В межах другої групи, поняття «готовність» визначається категорією властивостей особистості, в т. ч. як інтегративне новоутворення особистості (О. М. Аллін [11], А. П. Чернявська [12] та ін.).

Л. В. Безкоровайна обмежує готовність колом індивідуально-психологічних властивостей особистості, залишаючи за його межами знання, уміння,

навички. На думку автора, «людина може бути добре технічно підготовленою і освіченою, але не здатною до будь-якої діяльності» [13].

В окрему групу можна виділити тлумачення готовності у співвідношенні з поняттям «професійна компетентність». Так, Г. К. Селевко пов'язує здатність і готовність в єдину характеристику. На його думку, готовність це «визначення випускника, що володіє тим, що він може зробити, яким способом діяльності опанував, до чого готовий і є компетентність» [14]. Російський психолог І. О. Зимня також вважає, що готовність є аспектом професійної компетентності [15]. Ми згодні з Г. В. Захаровою, яка зазначає, що готовність є актуальною якістю, на відміну від компетентності, яка виступає потенційною якістю особи. При цьому готовність можна розглядати як фактично досягнутий рівень компетентності, що має місце на певному етапі життєдіяльності людини [16].

Формування професійної компетентності та готовності тісно пов'язано із процесом підготовки фахівця. Розглянемо сутність поняття «професійна підготовка».

Аналіз більшості тлумачних словників, наукових робіт, дисертаційних досліджень та монографій свідчить про відсутність єдиної думки вчених щодо розуміння сутності поняття «підготовка». Узагальнення наукових даних свідчить про те, що термін «підготовка» передбачає два основних значення:

- 1) навчання як процес;
- 2) готовність як результат.

Нам імпонує розуміння цього поняття в системному аспекті: як його тлумачить О. Б. Павлік – це складна психолого-педагогічна система із специфічним змістом, наявністю структурних елементів, формами відношень, особливостями навчального процесу, специфічного для даного фаху знаннями, уміннями та навичками [17].

Оскільки наше дослідження присвячено системі вищої освіти, основним елементом якої залишаються вищі навчальні заклади, доцільно, на наш погляд, з'ясувати сутність цього поняття.

Узагальнення різних підходів до розуміння поняття «вищий навчальний заклад» поданих у нормативних документах [4, 18], роботах Е. Ю. Ігнат'євої [19], В. Л. Ортинського [20] та інших вчених дозволив нам запропонувати наступне тлумачення поняття «вищий навчальний заклад». Це – окремий вид установи, яка надає освітні послуги на певних рівнях вищої освіти за обраними спеціальностями з урахуванням попиту ринку та потреб особистості студента в інтелектуальному, професійному, культурному та етичному розвитку, проводить навчальну, наукову, науково-технічну, виховну, міжнародну, інноваційну та/або методичну діяльність.

За логікою викладу наукового матеріалу дефінітивний аналіз базових педагогічних понять повинен бути доповнений аналізом спеціальних термінів, які складають безпосередній предмет дослідження проблеми професійної підготовки майбутнього фітнес-тренера у вищих навчальних закладах. Зауважимо, що в науковій літературі відсутні такі поняття як

«фітнес-тренер» та «професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у вищому навчальному закладі».

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – окреслити систему об'єктів, що становлять предметне коло дослідження.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні задачі:

1. Уточнити сутність понять «фітнес», «тренер».
2. Дати визначення поняттю «фітнес-тренер».
3. Охарактеризувати поняття «професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у вищому навчальному закладі».

4. Матеріали і методи дослідження

Для проведення дослідження використовувалися метод системного аналізу; аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, метод порівняння і зіставлення.

5. Результати дослідження

До спеціальних термінів, які визначають проблемне поле нашого дослідження ми віднесли такі: «тренер», «фітнес», «фітнес-тренер», «професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у вищому навчальному закладі».

Розглядаючи дефініцію «тренер» можна стверджувати, що її тлумачення має однотипний характер та змістовно є пов'язаною з поняттями підготовка, спорт, спортсмен, виховання, навчання, дресирування.

Так, в словниках, в тому числі Кембріджського словнику (Cambridge Dictionaries), тренер розглядається, як «той, хто навчає, інструктор»; «той, хто готує людей, коней і т. п. для діяльності, що вимагає фізичної вправності й сили; людина, яка професійно тренує когось-небудь (спортсмена, приручену тварину)», тренер – це людина, яка навчає людей або тварин і готує їх для роботи, діяльності, або спорту: інструктор, дресирувальник [21].

Автори Великого енциклопедичного словнику трактують поняття «тренер» як викладач фізичної культури – фахівець в певному виді спорту [22].

У Довіднику професійно-кваліфікаційних характеристик професій працівників, затвердженому Наказом Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту від 17.10.2002 N 2264, тренер з виду спорту – фахівець, який упроваджує в практику і розробляє в установленому порядку науково обґрунтовану систему підготовки спортсменів високого класу та спортивних резервів. Організовує та проводить спортивні заходи, а також бере участь в установленому порядку в державних міжнародних змаганнях і навчально-тренувальних зборах. Здійснює систематичний контроль за роботою тренерських кадрів з підготовки спортсменів високого класу і спортивних резервів. Розробляє перспективні плани розвитку видів спорту, положення про спортивні заходи, формує календарні плани змагань і навчально-тренувальних зборів. У цьому ж документі виокремлено посаду «тренер-викладач з виду спорту (спортивної школи, секції і т. ін.)». Це фахівець, який веде навчально-тренувальну роботу, здійснює набір дітей

у дитячо-юнацьку спортивну школу, секції, проводить з ними навчально-тренувальну та виховну роботу, відбирає та орієнтує найбільш перспективних дітей і підлітків для подальшого вдосконалення спортивного результату, забезпечує підвищення спортивної підготовки учнів, зміцнення та охорону їх здоров'я, безпечно проведення навчально-тренувального процесу. Використовує в своїй роботі ефективні методи спортивної підготовки. Складає плани навчально-тренувальної підготовки. Веде педагогічний контроль [23].

Розглядаючи функції тренера зі спорту (викладача фізичної культури), Н. П. Сінгіна та Л. В. Волков звертають увагу на комплекс таких педагогічних завдань, які виконує тренер: виховання та формування колективу та особистості, навчання руховим діям, розвиток фізичних якостей, підвищення рівня тренуваності функцій та систем організму людини тощо [24].

На думку М. Данилка та В. Толкача, тренер виступає в ролі керівника групи, який здійснює загальну стратегію її діяльності, планує цілі та завдання для кожного учасника групи в цілому, тобто:

- а) тренер – формальний і неформальний лідер;
- б) тренер – керівник, який визначає структуру, кількісний склад, планує і скеровує діяльність групи [25].

Ще у 1980 році, Н. В. Жмарьовим діяльність тренера було розподілено на дві групи залежно від їх спрямованості чи від тієї основної мети, яка стоїть перед ними. До I групи, як вважає вчений, належать види діяльності, спрямовані на всебічне вдосконалення людини. Тут вирішуються такі особисті завдання: заповнення дозвілля людини; корекція її фізичних недоліків; забезпечення необхідної активності; гармонійного розвитку спортсменів. До II групи професій входять ті види діяльності, які спрямовані на підготовку спортсмена для досягнення максимальних результатів у конкретному виді спорту [26].

На нашу думку, поняття тренер слід розуміти у більш узагальненому сенсі. Нам імпонує визначення запропоноване в англо-російському словнику В. К. Мюллера. Це – фахівець, який допомагає людині досягати власної мети, мотивує та сприяє отриманню результату найбільш оптимальним для нього способом [27]. Ми вважаємо, що базуючись на такому визначенні та враховуючи специфіку діяльності тренера (спорт, психологія, бізнес... тощо) можна формулювати більш повне дефінітивне наповнення.

Розглянемо поняття «фітнес». Термін «фітнес» має значну кількість визначень і його змістовне наповнення трактується вченими по-різному.

На підставі аналізу визначень фітнесу слід констатувати, що він вживається в різних значеннях, які можна умовно позначити чотирма групами, що мають різні рівні значущості. Перший рівень – це оптимальний фізичний стан, готовність. Другий рівень – сукупність форм, засобів і методів, спрямованих на досягнення цілей фітнесу. Третій рівень – соціальне явище, яке включає філософський, соціальний і психологічний аспекти. Четвертий рівень – сектор економіки.

Так, Н. І. Воловик поняття фітнес визначає з різних точок зору: як «загальна (а не тільки фізична) готовність людини до виходу з «поточного життя» та забезпечення ефективної природності до дій в ситуаціях, які вимагають мобілізації фізичних та духовних сил; стан психологічної та фізичної підготовленості для досягнення успіху в конкретному завданні»; «як складова здоров'я, яка забезпечує високу якість життя»; «як ефективно діюча сукупність засобів вибіркового впливу, що за рядом принципових обставин відповідає класифікаційному рівню біолого-соціальної, концептуальної, ймовірної, сумативно-цілісної складної системи» [28].

А. А. Боляк із співавторами погоджуючись з іноземними авторами, визначають фітнес як оптимальний фізичний стан, що включає досягнення певного рівня результатів виконання рухових тестів і низький рівень ризику розвитку проблем зі здоров'ям [29].

Е. Хоулі, Б. Френкс вважають, що фітнес це фізична придатність (від «to be fit for» бути придатним до чого-небудь, бути здоровим) [30].

А. В. Менхін розуміє фітнес як систему фізичних вправ оздоровчої спрямованості (за винятком спортивних форм фітнесу), з достатньо широким набором різноманітних і доступних рухових завдань, що складають індивідуально-стандартизовані програми, особисто мотивовані і функціонально зумовлені (співвідносні з нормативною базою) [31].

О. Г. Сайкіна тлумачить фітнес як інноваційну форму фізичної культури, яка поєднує в собі сукупність інноваційних видів, форм, обладнання та технологій фізкультурно-спортивної діяльності, та наявність комфортних соціокультурних умов, в яких і відбувається процес «споживання» продукту, що визначається як «фітнес-послуги. За визначенням тієї ж вченої, «фітнес» також можна розглядати як складне, багатогранне, поліфункціональне, соціальне явище, яке можна розглядати як процес і результат поліпшення фізичного вдосконалення людей, підвищення рівня їх фізичної дієздатності і стану здоров'я; як сукупність матеріальних і духовних цінностей: як складну динамічну, керовану систему, як специфічний продукт оздоровчих, рухових, видовищних послуг, які надаються населенню [32].

З економічної точки зору, В. І. Григор'єв визначає фітнес як специфічний сектор економіки, що відображає соціально-економічні, правові та організаційні засади її функціонування і розвитку (фітнес-індустрія) або як діяльність з надання матеріально-побутових і соціально-культурних послуг, яка задовольняє фізкультурні потреби населення [33].

С. І. Смірнов розглядає сферу фітнес-послуг є складну і багатогранну структуру, що включає різні за формою і спрямованості фізкультурно-спортивні організації, які надають платні послуги з рухової активності на базі різних програм з фітнесу. Центральним ланкою структури є фітнес-клуби різного класу і цінової політики, які здійснюють виробництво послуг для споживачів [34].

В своїй роботі ми будемо базуватись на тлумаченні фітнесу, яке наводить О. Г. Сайкіна. Це – інноваційна форма фізичної культури, яка поєднує в собі

сукупність інноваційних видів, форм, обладнання та технологій фізкультурно-спортивної діяльності, та наявність комфортних соціокультурних умов, в яких і відбувається процес «споживання» продукту, що визначається як «фітнес-послуги».

Проаналізувавши поняття «тренер» та «фітнес» доцільним, на нашу думку, є уточнення значення поняття «фітнес-тренер».

Поняття «фітнес-тренер» в роботах закордонних авторів зустрічається в розумінні персонального тренера. Детальний аналіз цього поняття нами проаналізовано в попередніх наших роботах [35].

Розглядаючи змістові характеристики цього поняття А. Б. Мірошніков тлумачить діяльність фітнес-тренера як певну форму наставництва. При цьому, вчений вбачає значне протиріччя між педагогічним характером діяльності тренера, яке обумовлює тісну міжособистісну взаємодію та певну відчуженість тренера та клієнта, обумовлену законами ринкової економіки [36].

Узагальнення різних тлумачень понять «фітнес», «тренер», «персональний тренер», дозволило нам визначити дефініцію фітнес-тренера наступним чином. На нашу думку, фітнес-тренер – це фахівець, який в груповому або/та індивідуальному форматі надає послуги з навчання, викладання або/та розробки програм застосування фізичних вправ, інвентарю та обладнання для різних груп населення з урахуванням їх потреб, пов'язаних із прагненням до оптимальної якості життя, що включає соціальний, психічний, духовний і фізичний компоненти.

Таким чином, змістовий аналіз понять, які складають термінологічне поле нашого дослідження дозволяє нам розглядати професійну підготовку майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах як педагогічну систему, що передбачає цілісну сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених компонентів, спрямовану на формування у майбутнього фахівця професійних компетентностей та відповідних знань, умінь та навичок в межах спеціальності «Фізична культура і спорт» (спеціалізації «Фітнес-тренер»), спроектованих з урахуванням вимог замовників освітніх послуг (роботодавців) та суспільства, що дозволить після завершення освітньої програми певного рівня вищої освіти успішно виконувати завдання та обов'язки, які є специфічними для професії фітнес-тренера, а також реалізовувати власний професійний та особистісний розвиток.

6. Висновки

Для формулювання ключових понять дослідження теоретичних та методичних засад професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів нами були уточнені традиційні для педагогіки дефініції («модель фахівця», «результати навчання», «готовність», «професійна підготовка», «вищий навчальний заклад») та спеціальні терміни, які складають безпосередній предмет дослідження («фітнес», «тренер») та сформульовано авторське визначення понять «фітнес-тренер» та професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі вбачасмо в обґрунтуванні методології дослідження та розробку моделі професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах.

Література

1. Семиченко, В. А. Проблеми і пріоритети професійної підготовки [Текст] / В. А. Семиченко // Педагогічний дискурс. – 2007. – Вип. 1. – С. 119–127.
2. Огаренко, В. М. Соціологія праці [Текст] / В. М. Огаренко, Ж. Д. Малахова. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 304 с.
3. Пономарьов, О. С. Модель спеціаліста як джерело вибору та обґрунтування змісту професійної освіти: текст лекції [Текст] / О. С. Пономарьов. – Харків: НТУ «ХП», 2006. – С. 10.
4. Закон України про вищу освіту від 1.07.2014 № 1556-VII (Редакція станом на 16.01.2016) [Текст]. – Верховна Рада України, 2014. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Бабин, І. І. Національний освітній глосарій: вища освіта [Текст] / І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш й ін.; за ред. Д. В. Табачника, В. Г. Кременя. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.
6. Tuning Educational Structures in Europe – TUNING [Electronic resource]. – Available at: <http://www.unideusto.org/tuningeu>
7. Захарченко, В. М. Розроблення освітніх програм [Текст]: метод. рек. / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова; за ред. В. Г. Кременя. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
8. Виговська, С. Готовність студентської молоді до сімейного життя у контексті сучасного інформаційного простору [Текст] / С. Виговська, Ю. Кружаліна // Вісник Книжкової палати. – 2010. – № 1. – С. 46–50.
9. Антоненко, О. В. Формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до роботи в сучасній загальноосвітній школі [Текст] / О. В. Антоненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 10. – С. 79–81.
10. Луговая, О. М. Педагогические условия формирования профессиональной готовности специалистов по социальной работе с военнослужащими и членами их семей (на материалах Ставропольского края) [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / О. М. Луговая. – Ставрополь, 2004. – 192 с.
11. Аллин, О. Н. Кадры для эффективного бизнеса. Подбор и мотивация персонала [Текст] / О. Н. Аллин, Н. И. Сальникова. – М.: Генезис, 2005. – 248 с.
12. Чернявская, А. П. Психологическое консультирование по профессиональной ориентации [Текст] / А. П. Чернявская. – М.: Изд-во ВЛАДОС – ПРЕСС, 2004. – 96 с.
13. Безкоровайна, Л. В. До поняття про компетенцію майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту [Текст] / Л. В. Безкоровайна // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 8. – С. 7–10.
14. Селевко, Г. К. Современные образовательные технологии [Текст]: учеб. пос. / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 238 с.
15. Зимняя, И. А. Компетентностный подход. Каково его место в системе современных подходов к проблемам образования? (теоретико-методологический аспект) [Текст] / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2006. – № 8. – С. 20–26.
16. Захарова, Г. В. Формирование готовности к межкультурной коммуникации у студентов вуза [Текст]: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Г. В. Захарова. – Нижний Новгород, 2009. – 20 с.
17. Павлік, О. Б. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх перекладачів до використання офіційно-ділового мовлення [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / О. Б. Павлік. – Хмельницький, 2004. – 20 с.
18. Довідник користувача Європейської системи трансферу та накопичення кредитів (ЄКТС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurosvita.osp-ua.info/html/ch3/dovidnyk-ekts.html>
19. Игнатъева, Е. Ю. Педагогическое управление учебной деятельностью студентов в современном вузе [Текст]: монография / Е. Ю. Игнатъева. – СПб.: «ЛЕМА», 2012. – 300 с.
20. Ортинський, В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посібник [Текст] / В. Л. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
21. Cambridge Dictionaries [Electronic resource]. – Available at: <http://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/trainer>
22. Большой энциклопедический словарь (БЭС) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/contents.nsf/enc3p/>
23. Довідник професійно-кваліфікаційних характеристик професій працівників. Вип. 85. Спортивна діяльність [Електронний ресурс]. – Корпорація Парус. – Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=02ZCE2944F>
24. Сингина, Н. Ф. Особенности педагогической подготовки тренера в системе высшего физкультурного образования [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Н. Ф. Сингина. – Москва, 1991. – 24 с.
25. Данилко, М. Сучасні уявлення про сутність і структуру діяльності тренера [Текст] / М. Данилко, В. Толкач // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2010. – № 3 (11). – С. 21–26.
26. Жмарев, Н. В. Управленческая и организаторская деятельность тренера [Текст] / Н. В. Жмарев. – Киев: Здоровья, 1980. – 144 с.
27. Англо-русский словарь В. К. Мюллера [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.classes.ru/dictionary-english-russian-Mueller-term-7854.htm>
28. Воловик, Н. І. Основи оздоровчого фітнесу [Текст]: навчальний посібник / Н. І. Воловик. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 240 с.
29. Боляк, А. А. Системний підхід у професійній діяльності тренера з фітнесу [Текст]: навчальний посібник / А. А. Боляк, Н. Л. Боляк, О. В. Корх-Черба, П. М. Кизім. – Х.: ХДАФК, 2012. – 130 с.
30. Хоули, Э. Т. Оздоровительный фитнес [Текст] / Э. Т. Хоули, Б. Д. Френкс. – К.: Олимпийская литература, 2000. – 367 с.
31. Менхин, А. В. Рекреативно-оздоровительная гимнастика [Текст]: учеб. пос. / А. В. Менхин. – М.: Физическая культура, 2007. – 160 с.
32. Сайкина, Е. Г. Фитнес в системе дошкольного и школьного физкультурного образования [Текст]: дис. ... д-ра пед. наук / Е. Г. Сайкина. – СПб., 2009. – 580 с.
33. Григорьев, В. И. Динамика развития рынка фитнес-услуг в России [Текст]: науч.-прак. конф. / В. И. Григорьев // Актуальные проблемы развития фитнеса в России. – СПб.: Изд-во РГПУ, 2009. – С. 7–15.
34. Смирнов, С. И. Организационно-педагогические факторы управления сферой фитнес-услуг [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / С. И. Смирнов. – Санкт-Петербург, 2013. – 19 с.
35. Дутчак, М. В. Теоретичне обґрунтування кваліфікаційної характеристики фітнес-тренера [Текст] / М. В. Дутчак, М. М. Василенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 2. – С. 17–21.

36. Мирошников, А. Б. Диалектический подход в профессиональной деятельности персонального фитнес-тренера [Текст]: науч. конф. / А. Б. Мирошников, П. В. Несеров // Современность как предмет исследования. – Малаховка, 2010. – С. 34–42.

References

1. Semychenko, V. A. (2007). Problemy i priorityety profesynoyi pidhotovky [Problems and priorities training]. Pedagogical discourse, 1, 119–127.
2. Oharenko, V. M., Malahova, Zh. D. (2005). Sotsiologiya pratsi [Sociology of labor]. Kiev: Tsentri navch. literatury, 304.
3. Ponomar'ov, O. S. (2006). Model' spetsialista yak dzherelo vyboru ta obgruntuvannya zmistu profesynoyi osvity: tekst lektsiyi [Specialist model as the source of choice and study the content of vocational education: lectures text]. – Kharkiv: NTU KhPI, 10.
4. Law of Ukraine on Higher Education of 1.07.2014 № 1556-VII (2014). Verhovna Rada Ukrainy. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Babyn, I. I., Boljubash, Ja. Ja., Garmash, A. A. et al.; Tabachnyk, D. V., Kremenj', V. G. (Eds.) (2011). Natsional'nyy osvityniy hlosariy: vyshcha osvita [Glossary National Education, Higher Education]. Kiev: Pleyady, 100.
6. Tuning Educational Structures in Europe – TUNING. Available at: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>
7. Zaharchenko, V. M., Lugovyj, V. I., Rashkevych, Ju. M., Talanova, Zh. V.; Kremenj', V. G. (Ed.) (2014). Rozroblennya osvitynih prohram [Developing educational programs]. Kiev: NVTs Priorityety, 120.
8. Vyhov's'ka, S., Kruzhalina, Ju. (2010). Hotovnist' student's'koyi molodi do simeynoho zhyttya u konteksti suchasnoho informatsiynoho prostoru [The readiness of students for family life in the context of the modern information space]. Bulletin of the Book Chamber, 1, 46–50.
9. Antonenko, O. V. (2006). Formuvannya hotovnosti maybutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannya do roboty v suchasnyy zahal'noosvityniy shkoli [Formation of future physical education teachers to work in a modern comprehensive school]. Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sport, 10, 79–81.
10. Lugovaya, O. M. (2004). Pedagogicheskie usloviya formirovaniya professionalnoy gotovnosti spetsialistov po sotsialnoy rabote s voennosluzhaschimi i chlenami ih semey (na materialah Stavropolskogo kraja) [Pedagogical conditions of formation of professional readiness of experts in social work with military personnel and their family members (on materials of Stavropol Territory)]. Stavropol, 192.
11. Allin, O. N., Sal'nykova, N. Y. (2005). Kadryi dlya effektivnogo biznesa. Podbor i motivatsiya personala [Frames for effective business. Recruitment and motivation of staff]. Moscow: Genezis, 248.
12. Chernyavskaya, A. P. (2004). Psihologicheskoe konsultirovanie po professionalnoy orientatsii [Psychological consultation on career guidance]. Moscow: VLADOS – PRESS, 96.
13. Bezkorovayna, L. V. (2006). Do ponyattya pro kompetentsiyu maybutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannya i sportu [The concept of the competence of future specialists in physical education and sport]. Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sport, 8, 7–10.
14. Selevko, G. K. (1998). Sovremennyye obrazovatelnyie tehnologii [Modern educational technology]. Moscow: Narodnoe obrazovanie, 238.
15. Zimnyaya I. A. (2006). Kompetentnostnyy podhod. Kakovo ego mesto v sisteme sovremennykh podhodov k prob-

lemam obrazovaniya? (teoretiko-metodologicheskii aspekt) [Competence approach. What is its place in the system of modern approaches to the problems of education? (theoretical-methodological aspect)]. Higher education today, 8, 20–26.

16. Zaharova, G. V. (2009). Formirovanie gotovnosti k mezhdkulturnoy kommunikatsii u studentov vuza [Formation of readiness for intercultural communication among university students]. Nizhny Novgorod, 20.

17. Pavlik, O. B. (2004). Profesijno-pedagogichna pidgotovka majbutnix perekladachiv do vy'kory'stannya oficijnodilovogo movlennya [Professional and pedagogical training of future translators to use official-business communication]. Khmelnytskyi, 20.

18. User Guide European system of transfer and accumulation of credits (ECTS). Available at: <http://eurosvita.ospu-ua.info/html/ch3/dovidnyk-ekts.html>

19. Ignateva, E. Yu. (2012). Pedagogicheskoe upravlenie uchebnoy deyatel'nostyu studentov v sovremennom vuze [Pedagogical management of educational activity of students in modern high school]. Stankt-Petersburg: LEMA, 300.

20. Ortinskiy, V. L. (2009). Pedagogika vyshchoyi shkoly [Higher Education Pedagogy]. Kiev: Tsentri uchbovoyi literatury, 472.

21. Cambridge Dictionaries. Available at: <http://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/trainer>

22. Great Encyclopedic Dictionary (GED). Available at: <http://dic.academic.ru/contents.nsf/enc3p/>

23. The guide professional qualification characteristics trades workers. Vol. 85. Sports activities. Korporatsiya Parus. Available at: <http://consultant.parus.ua/?doc=02ZCE2944F>

24. Singina, N. F. (1991). Osobennosti pedagogicheskoy podgotovki trenera v sisteme vysshogo fizkulturnogo obrazovaniya [Features of pedagogical training of trainers in higher sports education]. Moscow, 24.

25. Danylko, M., Tolkach, V. (2010). Suchasni uyavleniya pro sutnist' i strukturu diyal'nosti trenera [Modern ideas about the nature and structure of the trainer]. Physical education, sport and culture of health in modern society: scientific research journal, 3 (11), 21–26.

26. Zhmarev, N. V. (1980). Upravlencheskaya i organizatorskaya deyatel'nost trenera [The administrative and organizational activity trainer]. Kiev: Zdorovya, 144.

27. English-Russian Dictionary. Available at: <http://www.classes.ru/dictionary-english-russian-Mueller-term-7854.htm>

28. Volovyk, N. I. (2010). Osnovy ozdorovchoho fitnesu [Health fitness basics]. Kiev: NPU imeni M. P. Drahomanova, 240.

29. Bolyak, A. A., Bolyak, A. A., Korkh-Cherba, N. L., Kyzim, P. M. (2012). Systemnyy pidkhid u profesyniy diyal'nosti trenera z fitnesu [Systematic approach in a professional fitness trainer activities]. Kharkiv: KhDAFK, 130.

30. Houli, E. T., Frenks, B. D. (2000). Ozdorovitelnyy fitness [Health & fitness]. Kiev: Olimpiyskaya literatura, 367.

31. Menhin, A. V. (2007). Rekreativno-ozdorovitel'naya gimnastika [Recreational and health-improving gymnastics]. Moscow: Fizicheskaya kultura, 160.

32. Saykina, E. G. (2009). Fitnes v sisteme doskolnogo i shkolnogo fizkulturnogo obrazovaniya [Fitness in the pre-school and school sports education]. Stankt-Petersburg, 580.

33. Grigorev, V. I. (2009). Dinamika razvitiya ryinka fitnes-uslug v Rossii [The dynamics of development of the market of fitness services in Russia]. Proceedings of the Conference. Actual problems of development of fitness in Russia. Stankt-Petersburg: Izd-vo RGPU, 7–15.

34. Smirnov, S. I. (2013). Organizatsionno-pedagogicheskie faktoryi upravleniya sfery fitnes-uslug [Organizational-pedagogical sphere of fitness services management factors]. Stankt-Petersburg, 19.

35. Dutchak, M. V., Vasylenko, M. M. (2013). Teoretychno obgruntuvannya kvalifikacijnoyi khakterystyky fitnes-trenera [The theoretical substantiation of fitness trainer's qualifying characteristics]. *Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sport*, 2, 17–21.

36. Mirosnikov, A. B., Nesterov, P. V. (2010). Dialekticheskiy podhod v professionalnoy deyatelnosti personalnogo fitnes-trenera [Dialectical approach to professional activities of a personal fitness trainer]. *Modernity as a subject of study*. Malakhovka, 34–42.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Сущенко Л. П.
Дата надходження рукопису 11.07.2016*

Василенко Марина Миколаївна, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, кафедра здоров'я, фітнесу та рекреації, Національний університет фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури, 1, м. Київ, Україна, 03680
E-mail: m_vasilenko@ukr.net

УДК 373.5.16:811.161.2

РОЛЬ РИТОРИКИ В ПРОЦЕСАХ ГУМАНІЗАЦІЇ ТА ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

© В. А. Ницета

У статті розглянуто питання визначення ролі й місця риторики в процесах гуманізації та гуманітаризації сучасної шкільної освіти в контексті теоретико-методологічного обґрунтування дослідження за-провадження риторичного компоненту в процесі навчання мови. Обґрунтовано потенціал риторики у формуванні в площині гуманістичної парадигми духовності й духовних цінностей, гуманітарної культури особистості, гуманітарної особистості, а також як чинника в забезпеченні гуманітарного розвитку людства

Ключові слова: риторика, гуманізм, гуманізація, гуманітаризація, духовність, гуманітарна культура особистості, гуманітарна особистість

In the article is considered the question of determination of the role and place of rhetoric in the processes of humanization and humanitarization of the modern school education in the context of theoretical-methodological grounding of the study of introduction of rhetorical component in the process of teaching language. There were defined logical-sense parameters of the categories "humanism", "neo-humanism", "humanization", "humanitarization", established the relation between humanization and humanitarization (humanitarization can be considered as a procedural characteristic of humanization; humanizations manifest itself as a strategy of educational process and humanitarization as a tactics). The attention was accented on the role of rhetoric in overcoming of dualism of the natural and humanitarian knowledge and correspondent types of thinking and worldview. There was grounded a potential of rhetoric in formation of humanitarian paradigm of spirituality, humanitarian culture of the person, humanitarian person through organization of the learning process as dialogical one; on the base of responsibility of the teacher, who actualizes and develops in him- herself the qualities and features of humanitarian person. The learning of rhetoric through the system of seven rhetorical laws manifest itself as a technology of humanization and humanitarization, correspondingly, technology of humanization and humanitarization can be realized by the means of rhetoric. The modern rhetoric is presented as a factor in provision of humanitarian development of mankind

Keywords: rhetoric, humanism, humanization, humanitarization, spirituality, humanitarian culture of person, humanitarisn person

1. Вступ

Велика кількість науковців незважаючи на різницю в їх світоглядних позиціях зауважує на загостренні глобальних проблем сучасності, що актуалізувалися в другій половині ХХ ст. Більше того, у науковій думці нині все частіше порушується проблематика, пов'язана з наявністю суспільних криз у різних галузях і нагальною необхідністю їх подолання. Будь-яка криза – це криза людини, а глобальні проблеми, на думку О. Юніної, «не суто економічні, соціальні чи наукові, а головним чином духовно-моральні», і подолання їх безпосередньо залежить від

намагання людства перетворитися внутрішньо, переорієнтуватися на духовно-прагматичну свідомість, від вирішення проблеми самої людини [1].

Однією з таких соціокультурних криз є криза мовленнєвої комунікації, яку О. Чувакін [2] дослідив як кризу людини в аспекті діяння словом (homo verbo agens) і як кризу загалом людини-мовця (homo loquens) і виявив, що пов'язана вона з «розлюдненням» системи мовленнєво-комунікативних відношень у суспільстві.

Отже, людина та її проблеми й кризи розглядаються в наукових колах як центральна ланка гло-